

Filozofie a její základní disciplíny

Filosofie a křesťanství (teologie), křesťanská filosofie

Bůh v (řecké) filosofii a v křesťanství

Řecká filosofie a její vliv na počátky křesťanské filosofie

Sókratés

- „sokratovská metoda“

Platón

- filosofie
- nauka o idejích
- poznání (*epistéme*) a rozpomínání (*anamnese*)
- duše
- *Logos*

Stoikové

- *Pneuma a tonos*
- *Logos*
- *Obecné pojmy*
- *Hýle*
- Alegorická exegeze

Apologie

Sv. Justin

- vliv stoiků

Athénagorás

Tertulián

Filón

- nauka o působení Logu

Alexandrijská katechetická/teologická škola

Klement Alexandrijský

- *logos spermatikos a logos protreptikos*

Origenes

- *Logos*
- *Peri archon*
- alegorický výklad
- anagogický výklad

Kappadočtí

sv. Basil Veliký

sv. Řehoř Naziánský

sv. Řehoř Nysský

- věda a víra
- člověk

sv. Jeroným

- Vulgáta

sv. Augustin

- nejznámější spisy: *Confessiones* (Vyznání) – náleží k vrcholům filosofické autobiografické literatury, *De Trinitate* (O Trojici) a *De civitate Dei* (O obci Boží)
- křesťanství jako naplnění platonismu
- "vnitřní učitel" (*magister intimus*)
- cogitatio
- poznání
- pravda
- Bůh
- modlitba
- Obec Boží

Boëthius

- školy svobodných umění (*artes liberales*) dvě odlišná odvětví:
 - quaderativum* (*artes reales*) – aritmetika, geometrie, astronomie, musika
 - trivium* (*artes sermopciales*) – gramatika, rétorika, dialektika (logika)
- *Consolatio philosophiae* (Filosofie utěšitelka)
- definici „osoby“ (*persona*)
- problém zla

Pseudo-Dionysios Areopagita

- Za koho se vydával? Za koho ho také považovali?
- vliv Prokla
- *via positiva*
- *via negativa*
- *via eminentiae*
- *participace*

Jan Scotus Eriugena

- spor o predestinaci
- *Periphyseon*
- nebezpečí dané teorie

Alkuin

Anselm z Canterbury

- realista
- princip spojení rozumu a víry
- ontologický důkaz Boží existence

Roscelinus z Compiègne

- nominalismus
- triteismus

Vilém ze Champeaux

- realismus

- obecnina - univerzálie
- Abélardova kritika

Petr Abélard

- Antičtí filozofové a křesťanství
- nárok dialektiky (logiky)
- ano a ne
- konceptualismus
- univerzálie – obecniny
- důkaz Boží existence
- význam dědičného hříchu a Kristovy smrti pro lidskou morálku
- etika

Bernard z Clairvaux

- odsuzuje pronikání dialektiky do teologie
- X Abélard

Aristotelés

- základní rozdíly v přístupu ke skutečnosti v porovnání s Platónem
- substance
- hylémorfismus
- první hybatel
- duše – příčina a počátek živého těla ve třech významech; rozlišování živých bytostí na základě „mohutnosti“ duše

Avicenna

- nejvýznamnější postava arabské středověké filosofie, otec moderní medicíny
- navazuje na Aristotelovu a Platónovu školu

Averroes

- arabský filosof, představitel aristotelismu, lékař
- komentáře k Aristotelovi

Maimonides

- rabín, židovský filosof a lékař
- originální syntéza aristotelských, arabských a židovských vlivů
- *Průvodce tápajících* – vychází z Averroa, završení spojení aristotelské filosofie a biblického výkladu světa, ovlivnilo nejen Tomáše Akvinského, ale i pozdější myslitele
- důkazy o existenci Boha

Vilém z Auvergne

- propojoval filosofie novoplatónské, augustinovské, aristotelské, i židovské (Maimonides) a arabské (Avicenna)

Albert Veliký

- zakladatel křesťanského aristotelismu, komponovaného do augustinovsko-novoplatónského rámce
- filosofie = nezbytná spojenkyně teologie, přivádí do její blízkosti, je jí propedeutikou, pomáhá jí svými kategoriemi, logikou a metodologií
- hodně se věnoval i přírodním vědám

Tomáš Akvinský

- nejzřejmější filosofické spojení směřuje k Aristotelovi
- hluboký respekt vůči islámským a židovským teologům
- disputační otázky – „scholastická metoda“
- Summa proti pohanům – obsah (4 části,...), styl
- Summa teologická – obsah (3 části,...), styl
- komentáře k aristotelovi
- substance – akcident
- látka – forma
- možnost – skutečnost
- Bůh a bytí
- Přirozená a zjevená teologie
- 5 cest k důkazu Boží existence

Tomáš Štítný ze Štítného

- první český scholastik, spisovatel, církevní reformátor, překladatel a kazatel

Bonaventura

- exemplarismus
- jeho cesta důkazu Boží existence
- koncepce dějin
- zárodky ve věcech

Roger Bacon

- největší osobností oxfordské scholastiky
- františkánský mnich
- *Opus maius*
- učení o poznání

Jan Duns Scotus

- *doctor subtilis* (přesný, důsledný)
- rozlišení filosofického poznání od teologického: co je filosoficky správné, může být v teologii omyl
- Bůh jako bytost absolutně svobodná
- univoční chápání jsoucna
- nauka o vnitřních modech
- existence
- nekonečné jsoucno
- důkaz Boží existence

Vilém Occam/Ockham

- *doctor invincibilis*, „neporazitelný doktor“
- Bůh není sevřen žádnou nutností, nemůžeme z žádné nutnosti usuzovat na jeho existenci.
- přímý vztah mezi Stvořitelem a tím, co jedinečně skutečně existuje, tj. jednotlivými věcmi.
- poznání
- univerzálie
- „Ockhamova břitva“

Mistr Eckhart

- usiluje o racionalistický výklad Bible a základních článků víry

- *Opus tripartitum*
- metafyzická interpretace stvoření
- veškeré stvořené je vzhledem k absolutnímu bytí Božímu z ontologického hlediska „ničím“
- bytí je Bůh
- myšlení jako fundament Božího bytí

renesance, humanismus, reformace

Mikuláš Kusánský

- učení o individualitě
- poznání
- pojetí Boha
- „učená nevědomost“

Giordano Bruno

- universum
- panteismus

Francis Bacon

- *Novum organon*
- nauka o idolech
- indukce

racionalismus

René Descartes

- *cogito, ergo sum*
- vrozené ideje
- idea Boha
- dualismus

Benedict Spinoza

- monismus
- substance
- modus
- Bůh
- panteismus
- etika
- 3 způsoby poznání

Wilhelm Leibniz

- pluralismus
- monády
- poznání: princip dostatečného důvodu
- Bůh
- ? existence zla

empirismus

John Locke

- *tabula rasa*

- ideje: jednoduché a složené

George Berkeley

- idealismus
- „být znamená být vnímán“

David Hume

- percepcie (dvojí třídy)
- problém substance